



TOKAT – hankkeen kenttäretki Inari-Utsjoki-Karigasniemi 22. - 24.8.2017

Tiivistelmä

TOKAT-hanke järjesti hankkeen viimeisen sidos- ja kohderyhmätapaamisen 22.8.- 24.8.2017. Kenttäretken muodossa toteutettu verkostotapaaminen havaittiin erinomaiseksi yhteistyömenetelmäksi jo POROT-hankeessa ja kenttäretket ovat olleet edelleen hyvin suosittuja. Tällä kertaa mukaan oli ilmoittautunut 42 henkilöä, jonka lisäksi maastokohteissa keskusteluihin osallistui 10 henkilöä. Kenttäretki suuntautui poronhoitoalueen pohjoisosiin, Inarista Utsjoelle. Retkellä tutustuttiin alueen poronhoitoon ja muuhun maankäyttöön liittyviin erityispiirteisiin ja pohdittiin, miten poronhoidon ja muun maankäytön yhteensovittaminen alueella voisi parhaiten onnistua. Ensimmäisellä kohteella perehdyttiin metsänkäsittelyyn ja sen vaikutuksiin poronhoitoon, toisella kohteella tutustuttiin poronhoitoon tunturiolosuhteissa, ja kolmannella kohteella pohdittiin poronhoidon ja luonnonsuojelun yhteispeliä. Matkan aikana tutustuttiin myös porotalouteen ja maankäyttöön liittyviin tietoaisteistoihin ja niiden käyttöä helpottamaan tehtyihin sähköisiin palveluihin. Tapaaminen antoi osapuolille mahdollisuuden verkostoitua eri tahojen kanssa. Matkalla yövyttiin Utsjoella Tenojoen rannalla sekä Inarissa. Tapaaminen mahdollisti myös vapaat, hedelmälliset keskustelut hankkeen aihepiiriin eri toimijoiden kesken.



Kuva 1. Retken osallistujia ryhmäkuvassa ravintola Deatnun illallisen yhteydessä.

Ohjelma

Ensimmäinen päivä, tiistai 22.8.

Linja-autokuljetus Rovaniemi - Inari

Lähtö tapahtui Rovaniemeltä klo: 8.30. Kyseessä oli siirtymätaival Inariin. Eteläiseltä poronhoitoalueelta ja Rovaniemeltä tuleva osallistujat saivat kyydin. Matkan varrella poimittiin lisää osallistujia kyytiin mm. Raudanjoelta ja Sodankylästä. Matka tarjosi mahdollisuuden keskustella aihepiirin kysymyksistä.

- 13.00 Kokoontuminen ja lounas Inarissa hotelli Kultahovi (Saarikoskentie 2, 99870 Inari)
<http://www.hotelkultahovi.fi/etusivu/navigaatio/tradition-hotel-kultahovi/>
- 14.00 Bussi lähtee Inarista
- 14.45 Muddusjärven paliskunta ja metsänkäsittely, Metsähallituksen metsänkäsittelykohde Valkkojärvi, Sevettijärventie, maastokäynti (Pertti Heikkuri, Metsähallitus ja Osmo Seurujärvi, Muddusjärven paliskunta)
- 16.30 Kahvi Kaamasen Kievari (Kaamasentie 2855, 99910 Kaamanen)
- 17.00 Lähtö kohti Utsjokea
- 18.30 Majoittuminen Holiday Village Valle (Ellintie 25, 99980 Utsjoki),
<http://www.holidayvillagevalle.fi/fi/majoitus/>
- 19.00 Illallinen Ravintola Deatnu (Ellintie 25, 99980 Utsjoki)

Vapaamuotoista illanviettoa

Toinen päivä, keskiviikko 23.8.

- 7.30 Aamiainen
- 8.30 Lähtö kohti Skalluvaaraa
- 9.15 Skalluvaara, tutustuminen Kaldoaivin paliskunnan poronhoitoon, poroerotuspaikkaan ja teurastamoon sekä keskustelua porotalouden luonteesta tunturialueella (Vesa Länsman, Kaldoaivin paliskunta)
- 10.30 Lähtö Skalluvaarasta
- 11.15 Lounas Ravintola Deatnu (Utsjoki, Ellintie 25, 99980 Utsjoki)
- 12.15 Matka jatkuu kohti Karigasniemeä (reitti tien 970 kautta)
- 14.00 Karigasniemi, keskustelua luonnonsuojelun ja porotalouden ristiriidoista, maastokäynti (alustaja Liinu Törvi, Metsähallitus ja kommenttipuheenvuorot Ari-Heikki Aikio, Paistunturin paliskunta ja Jouko Kumpula, Luke) (Ailigasjängäntien päässä oleva erotusaita)
- 15.00 Matka jatkuu kohti Inaria
- 15.30 Kahvi Giellajohka (Karigasniementie 2920, 99910 Kaamanen)
- 16.00 Matka jatkuu kohti Inaria
- 16.30 Kutuharjun koeporotarha <http://paliskunnat.fi/py/organisaatio/koeporotarha/>
(Mika Tervonen, Paliskuntain yhdistys, Jouko Kumpula, Luke ja Marja Anttonen, Paliskuntain yhdistys)
- 17.30 Lähtö hotellille
- 18.15 Majoittuminen hotelli Kultahovi (Saarikoskentie 2, 99870 Inari)
<http://www.hotelkultahovi.fi/etusivu/navigaatio/tradition-hotel-kultahovi/>

(Mahdollisuus lähteä kotimatalle)

19.00 Illallinen hotelli Kultahovi (Saarikoskentie 2, 99870 Inari)

Vapaamuotoista illanviettoa

Kolmas päivä, torstai 24.8.

8.00 Aamiainen

9.15 Poronhoidon tilastot ja paikkatiedot Liiteri-palvelussa, Saamelaiskulttuurikeskus Sajos, Inari

11.00 Lounas ja näkemiin, Saamelaiskulttuurikeskus Sajos, Inari

Kokoontuminen Inarissa tiistai 22.8.2017

Inarissa kenttäretken osallistujat kokoontuivat Hotelli Kultahoviin, jossa syötiin lounas. Osallistujia kenttäretkelle oli ilmoittautunut 42 henkilöä. Mukana oli poroisäntiä ja poromiehiä paliskunnista, Lapin liiton, Lapin ELY-keskuksen, metsähallituksen, kuntien, maankäyttöä suunnittelevan ja YVA-arvioiteja tekevän konsultin, tutkimuslaitosten sekä koulutusorganisaatioiden edustajia. Lisäksi maastokohteita esitteleviä henkilöitä tuli suoraan maastokohteille, vaikka he eivät osallistuneetkaan koko kenttäretken ohjelmaan. Yhteensä kenttäretkellä tavoitettiin yli 50 henkilöä. Joukkoon liittyi myös prof. Øystein Holand Norjan ympäristö- ja biotieteellisestä yliopistosta NMBUsta.



Kuva 2. Juutuanjoen koskimaisemaa Inarissa.

Ensimmäinen maastokohde, Valkkojärven tienhaara

Ensimmäiseksi maastokohteeksi oli valittu Sevettijärventien varrella sijainnut metsänkäsittelykohde Valkkojärven tienhaarassa. Aihepiiriin johdattelivat bussimatalla kohteelle Jouko Kumpula (LUKE) sekä Metsähallituksen edustaja Lauri Karvonen. Kohde kuuluu Muddusjärven paliskuntaan, jossa on ollut jopa uutiskynnyksen ylittäneitä kiistoja paliskunnan ja Metsähallituksen välillä metsän käsittelystä. Kohdetta esitteli metsähallituksen piiriesimies Pertti Heikkuri sekä Muddusjärven paliskunnan poroisäntä Osmo Seurujärvi. Kyseisessä paikassa metsä oli hakattu siemenpuuasentoon n. 20 vuotta takaperin. Maanpinta oli aurattu ja alue oli osin istutettu. Tien toisella puolella metsä oli hakattu vastaavasti, mutta maan muokkausta ja istutusta ei ollut tehty.



Kuva 3. Valkkojärven metsäkohde. Tien eteläpuolella jäkälän kasvu on vähäistä eikä maasto ole porojen laitumena kovin houkuttelevaa.

Keskustelussa pohdittiin sitä, välttääkö poro edellä kuvattuja alueita. Paliskunnan edustajan mukaan poro ei moneen vuoteen viihdy käsitellyillä alueilla ja jos ne sattuvat olemaan porolle tärkeitä laidunalueita tai porojen kokoontumisalueita, niistä aiheutuu haittaa porotaloudelle. Heikkuri kertoi, että entisajan avohakkuiden tilalle on kehitetty ja edelleen kehitetään metsänkäsittelymuotoja, jotka säästävät ympäristöä paremmin. Tällöin myös haittoja porotaloudelle voidaan vähentää.



Kuva 4. Tien pohjoispuolella, missä muokkausta ja istutusta ei ole tehty, jäkälää näyttäisi olevan enemmän.

Muddusjärven paliskunnassa Metsähallitus on ryhtynyt laatimaan pitkän tähtäimen metsänkäsittelysuunnitelmia, jolloin paliskunta voidaan paremmin ottaa suunnitteluun mukaan ja heidän kanssa pyritään tekemään sopimus siitä, mitä alueita hakataan ja milloin ja onko tarpeen säästää joitain alueita metsänhoidon ulkopuolelle. Metsähallituksen ja paliskunnan sopimuksesta on syntynyt tulkintaerimielisyyksiä, jotka ovat sitten johtaneet kiistoihin joita on puitu myös julkisuudessa.



Kuva 5. Muddusjärven paliskunnan poroisäntä Osmo Seurujärvi, Lauri Karvonen (Metsähallitus) ja Jouko Kumpula (Luke) syventyneinä keskusteluun.

Uutena yrityksenä asiasta on käynnistetty Akwé:Kon -menettely. Akwé:Kon -ohjeet tarjoavat menettelytavan, jolla saamelaiden osallistuminen hankkeiden ja suunnitelmien valmisteluun, vaikutusten arviointiin ja päätöksentekoon voidaan turvata.

Siirtyminen Utsjoelle

Metsänkäsittelyä tarkastelleelta maastokohteelta lähdettiin siirtymään kohti Utsjokea. Kahvitauko pidettiin Kaamasen kievarissa. Matkalla kuulumme bussissa seuraavat esitykset:

- Kari Oinonen (SYKE) kertoi TOKAT-hankkeen taustasta ja toiminnasta
- Susanna Wähä (ympäristöministeriö), YM:n kuulumiset maankäyttöasioista ja miten ne vaikuttavat poronhoitoon
- Hannu Linjakumpu (Lapin ELY-keskus), ELYn ajankohtaiset poroasiat
- Risto M. Ruuska (AVI), AVIn kuulumiset poroasioissa
- Matti Särkelä (Paliskuntain yhdistys), Paliskuntain yhdistyksen kuulumiset

Matkalla Matti Särkelällä oli testattavana Porokello-sovellus. Sen toimintaperiaate on seuraava. Ammattiautoilijoille on jaettu kännykät, josta he nappia painamalla ilmoittavat, jos havaitsevat poroja tiellä. Sieltä tieto siirtyy sovellukseen, joka varoittaa autoilijaa, joka on ladannut sovelluksen itselleen. Bussikuskillamme oli käytössä porokello, ja kun hän ilmoitti porohavainnosta, se tuli hälytyksenä kännykkään. Sovellus lanseerattiin 13.9.2017 ja sen voi ladata Googlen ja Applen sovelluskaupoista.



Kuva 6. Tenojoen maisemaa.

Majoittuminen ja illallinen Utsjoella

Ensimmäisenä yönä majoituimme Holiday Village Vallessa Utsjoella. Illallinen oli lomakylän ravintola Deatnussa. Illallisen alkuun retkeläisille pitivät esitykset Utsjoen kunnanjohtaja Vuokko Tieva-Niittyvuopio porotalouden merkityksestä Utsjoen kunnalle, kunnaneläinlääkäri Marja Nuorgam poroelinkeinojen kehityksestä Kaldoaivissa eläinlääkinnän näkökulmasta sekä Kaldoaivin paliskunnan edustaja Asko Länsman paliskunnan toimintatavoista.



Kuva 7. Asko Länsman.



Kuva 8. Vuokko Tieva-Niittyvuopio.



Kuva 9. Marja Nuorgam.

Skalluvaaran poroerotus, keskiviikko 23.8.2017

Matkalla majoituspaikasta poroerotukselle Lapin liiton Juha Piisilä piti bussissa esityksen Pohjois-Lapin maakuntakaavan valmistelusta. Kaavaan tullaan linjaamaan paljon keskustelua herättänyt Jäämeren rata, jolla toteutuessaan tulee olemaan vaikutuksia pohjoisten alueiden poronhoitoon.



Kuva 10. Skalluvaaran erotusaidalla.

Retkeläiset tutustuivat Kaldoaivin paliskunnan poronhoitoon ja poroerotuspaikkaan. Asko Länsman ja poroisäntä Vesa Länsman kertoivat paliskunnan toiminnasta ja käytännöistä. Retkeläisten huomiota kiinnitti erot poronhoidon käytännöissä tunturialueella verrattu eteläisempien paliskuntien poronhoitoon. Paliskunnan edustajat jakoivat tilastotietoa mm. vasamääristä ja teuraspainoista.

Siirtyminen Karigasniemelle

Skalluvaarasta siirryttiin takaisin ravintola Deatnuun lounaalle. Matka jatkui sieltä kohti Karigasniemeä tien 970 kautta Tenon vartta. Matkalla bussissa pitivät esitykset:

- Päivi Kainulainen (Lapin ELY-keskus), porotalouden rahoitusasioista ja ELYn roolista
- Hannu Raasakka (Lapin ELY-keskus), MRL muutokset ja vaikutus poronhoitoon
- Kari Oinonen (SYKE), maakuntauudistus ja maankäyttöön liittyvät tehtävät
- Veikko Maijala (Lapin ammattikorkeakoulu), info Poro-Harava-videoista



Kuva 11. Liikkuvasta luentosalistamme oli upeat näkymät Tenolle.



Kuva 12. Tauko Karigasniemellä.

Ailigasjängän poroerotus

Karigasniemellä tehtiin pikainen pysähdys, jonka jälkeen jatkettiin kohti Ailigasjängän poroerotuspaikkaa. Siellä retkeläisiä oli vastassa Paistunturin poroisäntä Ari-Heikki Aikio ja useita paliskunnan poromiehiä. Aiheena tällä kohteella oli luonnonsuojelun ja poronhoidon ristiriitatilanteet. Metsähallituksen Lapin luontopalveluiden edustaja Liinu Törvi alusti aiheesta. Jouko Kumpula alusti luontotyyppien määrittelytyöstä. Yleisesti ottaen porotalous hyötyy luonnonsuojelusta. Joissain tapauksissa on kuitenkin sattunut yhteentörmäyksiä. Esimerkkinä mainittiin tapaus, jossa talviruokintaa oli suoritettu uhanalaisen lapinvuokko esiintymän kohdalla ja kasvillisuus oli kärsinyt. Todettiin, että kysymys ei kuitenkaan ollut tahallisuudesta, vaan kyseinen esiintymä ei ollut poronhoitajien tiedossa ja tilanne saatiin korjattua. Keskusteltiin myös paljon siitä, mikä oikeastaan on luonnontilainen tila, johon pitäisi pyrkiä.



Kuva 13. Paistunturin paliskunnan poroisäntä Ari-Heikki Aikio. Oikealla Liinu Törvi (Metsähallitus).

Kutuharjun koeporotarha

Seuraavaksi suunnattiin kohti Kutuharjun koeporotarhaa. Matkalla poikettiin kahville Kiellajohkalla. Kutuharjun koeporotarha on maailmassa ainoa laatuaan ja sen vuoksi siellä käy kansainvälisiä vieraita, tutkijoita mm. Kanadasta, Venäjältä, Ruotsista ja etenkin Norjasta. Retkellä mukana ollut Øystein Holand Norjan ympäristö- ja biotieteellisestä yliopistosta NMBUsta kertoi tutkimuksista, joita hänkin on ollut tekemässä Kutuharjussa. Esimerkkinä hän kertoi tutkimuksesta, jossa selvitettiin porojen lisääntymiseen liittyvää parinvalintaa.



Kuva 14. Øystein Holand (NMBU) kertoi Kutuharjussa tehdyistä porotutkimuksista.

Kutuharjusta siirryttiin Inariin, Hotelli Kultahoviin, jossa oli illallinen ja yöpyminen. Illan vietto jatkui rantasaunalla, jossa poromiehet, virkamiehet ja tutkijat keskustelivat innokkaasti kahden päivän aikana esille nousseista asioista.

Sajos torstai 24.8.2017

Aamupalan jälkeen siirryttiin Kultahovista Saamelaiskulttuurikeskus Sajokseen, jonka luentosalissa pidettiin aamupäivän seminaari. Aluksi Petri Shemeikka esitteli Poro-Harava-työkälyä. Anu Kotilainen esitteli paikkatietoaineistoja ja tilastoja, jotka on laitettu tarkasteltaviksi Paikkatietopalvelu Liiteriin. Käytiin vilkasta keskustelua tietojen käytöstä. Pohdittiin mm. voivatko paliskunnat hyödyntää Liiteri-palvelun tietoja laatiessaan porotaloussuunnitelmia myöhemmin tänä syksynä.



Kuva 15. Saamelaiskulttuurikeskus Sajos oli sopiva paikka viimeisille esityksille ja loppukeskustelulle.

Seminaarin jälkeen syötiin lounas Sajoksessa ja Rovaniemen suuntaan kulkijat siirtyivät bussiin siirtymätaivalta varten.

Kenttäretki onnistui erinomaisesti.

Kenttäretkelle ilmoittautuneet:

	Sukunimi	Etunimi	Organisaatio
1	Anttonen	Marja	Paliskuntain yhdistys
2	Elo	Tiina	Lapin liitto
3	Halkola	Jouni	Pintamon paliskunta
4	Hannula	Jari	Syväjärven Paliskunta
5	Heikkinen	Timo	Näljängän paliskunta
6	Holand	Øystein	NMBU - Norges miljø- og biovitenskapelige universitet
7	Jantunen	Jorma	Suomen ympäristökeskus SYKE
8	Jomppanen	Venla	Inarin kunta
9	Juntunen	Martti	Kainuun liitto
10	Jääskö	Outi	SOGSAKK
11	Kaartinen	Hannu	Työnjohtaja
12	Kainulainen	Päivi	Lapin ELY-keskus
13	Karvonen	Lauri	Metsähallitus
14	Kauppi	Pentti	Sattasniemen paliskunta
15	Kontio	Panu	SYKE
16	Kotilainen	Anu	Suomen ympäristökeskus
17	Korhonen	Liisa	Kainuun ELY-keskus
18	Kumpula	Jouko	Luke
19	Lankila	Rauno	Syväjärven paliskunta
20	Linjakumpu	Hannu	Lapin ELY-keskus
21	Magga	Leena	SOGSAKK
22	Maijala	Veikko	Lapin AMK
23	Malinen	Rauno	Pohjois-Pohjanmaan liitto
24	Oinonen	Kari	SYKE
25	Paasovaara	Juha	Hossa-Irni Paliskunta Poroisäntä
26	Piisilä	Juha	Lapin liitto
27	Raasakka	Hannu	Lapin ELY-keskus
28	Ranta	Hannu	Näkkälän paliskunta
29	Raunio	Jaakko	Lapin liitto
30	Reinikainen	Kalle	Pöyry Finland Oy
31	Ruuska	Risto M.	Lapin aluehallintovirasto
32	Räisänen	Jorma	Näljängän paliskunta / poroisäntä
33	Shemeikka	Petri	Suomen ympäristökeskus
34	Siitari	Sari	Luonnonvarakeskus
35	Siitari	Jukka	LUKE
36	Särkelä	Matti	Paliskuntain yhdistys
37	Turunen	Minna	Lapin yliopisto, Arktinen keskus
38	Törmänen	Heikki	Luke, porontutkimusasema
39	Törvi	Liinu	Metsähallitus, Luontopalvelut
40	Vartiainen	Kaarina	Suomen ympäristökeskus
41	Wähä	Susanna	YM
42	Väisänen	Urho	Hossa-Irni Paliskunta Varaporoisäntä